

Briselē, 5.12.2013.
COM(2013) 859 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Septītais statistikas ziņojums par to dzīvnieku skaitu, kas Eiropas Savienības dalībvalstīs izmantoti izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem

{SWD(2013) 497 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Septītais statistikas ziņojums par to dzīvnieku skaitu, kas Eiropas Savienības dalībvalstīs izmantoti izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem

I. IEVADS

Šā ziņojuma mērķis ir saskaņā ar 26. pantu 1986. gada 24. novembra Direktīvā 86/609/EEK¹ par to dzīvnieku aizsardzību, kurus izmanto izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem, sniegt statistikas datus par to dzīvnieku skaitu, kas Eiropas Savienības dalībvalstīs izmantoti zinātniskiem mērķiem 2011. gadā².

Pirmie divi statistikas ziņojumi, kas tika sagatavoti atbilstoši iepriekš minētās direktīvas noteikumiem, publicēti 1994.³ un 1999. gadā⁴ un aptvēra attiecīgi 1991. un 1996. gadā savāktos datus par izmēģinājumos izmantotiem dzīvniekiem. Tie ļāva veikt tikai ierobežotu statistisko analīzi, jo nebija konsekventas datu paziņošanas sistēmas par dzīvnieku izmantošanu izmēģinājumos. Dalībvalstu kompetentās iestādes un Komisija 1997. gadā panāca vienošanos, ka dati turpmākajiem ziņojumiem tiks iesniegti astoņu saskaņotu tabulu veidā. Piektajā statistikas ziņojumā, kas tika publicēts 2007. gadā⁵, pirmo reizi bija ietverti to 10 dalībvalstu dati, kas ES pievienojās 2004. gadā. Sestajā statistikas ziņojumā (publicēts 2010. gadā⁶) tika sniegts pārskats par 2008. gadā izmantotajiem dzīvniekiem 27 dalībvalstīs.

Šajā, septītajā, statistikas ziņojumā ietverts to datu kopsavilkums, kuri visās 27 dalībvalstīs savākti 2011. gadā (izņemot Franciju, kura sniegusi datus par 2010. gadu).

Komisijas ziņojumam Padomei un Eiropas Parlamentam “Septītais statistikas ziņojums par to dzīvnieku skaitu, kas Eiropas Savienības dalībvalstīs izmantoti izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem” pievienots Komisijas dienestu darba dokuments.

II. IESNIEGTIE DATI UN VISPĀRĪGS NOVĒRTĒJUMS

II.1. Dalībvalstu iesniegtie dati

Tāpat kā 2008. gadā visas 27 dalībvalstis iesniedza datus apstiprinātajā formātā. Datu kvalitātes kontrolē tika atklātas dažas maznozīmīgas kļūdas, tomēr vispārīgais novērtējums liecināja, ka par 2011. gadu iesniegto datu kvalitāte ir pieņemama.

Dati par katru dalībvalsti atrodami Komisijas dienestu darba dokumentā.

II.2. Vispārīgs novērtējums

Jānorāda, ka šī ir pēdējā reize, kad dati par dzīvnieku izmantojumu tiek ievākti atbilstoši Direktīvas 86/609/EEK prasībām. Šī direktīva ir aizstāta ar Direktīvu 2010/63/ES par zinātniskiem mērķiem izmantojamo dzīvnieku aizsardzību, un datu iesniegšana un publicēšana ir pilnīgi pārskatīta; jaunā kārtība stājusies spēkā 2013. gada 10. maijā.

Tā kā pārskata gadi atšķiras un gadu gaitā ir pieaudzis dalībvalstu skaits, nav iespējams nonākt pie precīziem kvantitatīviem secinājumiem par izmaiņām dzīvnieku izmantošanā izmēģinājumos ES, tomēr ziņojumā ir salīdzinātas dažas tendences un uzsvērtas būtiskās izmaiņas dzīvnieku izmantojumā.

¹ OV L 358, 18.12.1986., 1. lpp.

² Izņemot vienu dalībvalsti, kura ziņojusi par 2010. gadu.

³ COM(94)195, galīgā redakcija.

⁴ COM(1999)191, galīgā redakcija.

⁵ COM(2007)675, galīgā redakcija.

⁶ COM(2010)511, galīgā redakcija/2.

Atbilstoši piemērojamās direktīvas noteikumiem šim ziņojumam savāktie 2011. gada dati liecina, ka izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem izmantoto dzīvnieku kopējais skaits ES ir nedaudz mazāks par 11,5 miljoniem (dati par Franciju attiecas uz 2010. gadu). Salīdzinot ar 2008. gada datiem, izmantoto dzīvnieku skaits ES sarucis par vairāk nekā pusmiljonu.

Kā norādīts iepriekšējos ziņojumos, 80 % no visiem ES izmantotajiem dzīvniekiem ir grauzēji un truši. Visvairāk izmantotās sugas ir peles (61 % no kopējā izmantoto dzīvnieku skaita) un žurkas (14 %).

Tāpat kā iepriekšējos gados otrā lielākā izmantoto dzīvnieku grupa bijusi aukstasiņu dzīvnieki (gandrīz 12,5 %). Trešā lielākā izmantoto dzīvnieku grupa — putni (5,9 % no kopējā izmantoto dzīvnieku skaita).

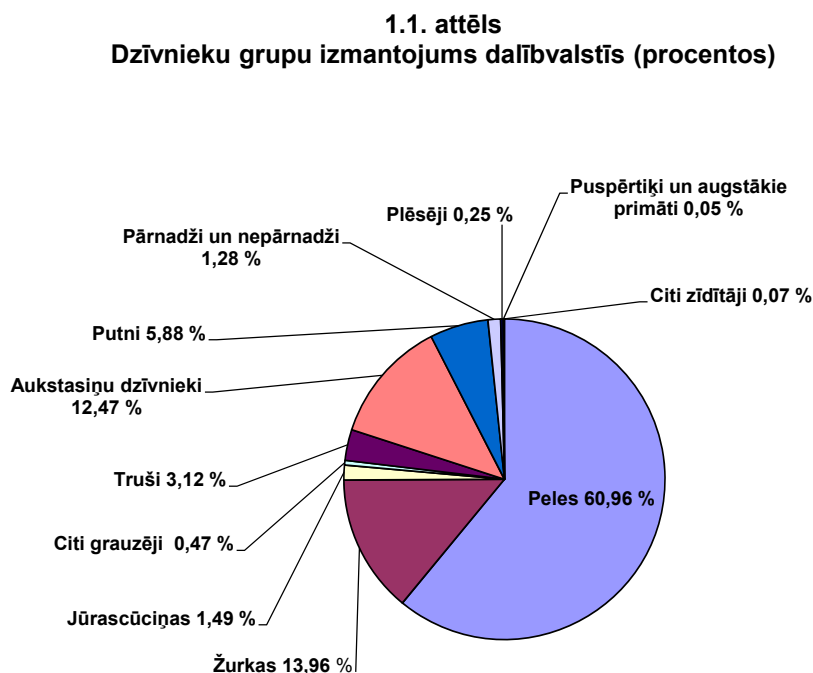
Arī 2011. gadā, tāpat kā bija norādīts trīs iepriekšējos statistikas ziņojumos, izmēģinājumos ES nav tikuši izmantoti cilvēkpērtiķi.

III. REZULTĀTI

III.1. ES 1. tabulas rezultāti: dzīvnieku sugas un skaits

III.1.1. 1.1. tabulas datu apstrāde un interpretācija

Peles (60,9 %) un žurkas (13,9 %) tiek izmantotas daudz vairāk nekā citas sugas.

Grauzēji kopā ar trušiem veido 80 % no izmantoto dzīvnieku kopskaita. Otrā visbiežāk izmantotā grupa ir aukstasiņu dzīvnieki, proti, rāpuļi, abinieki un zivis (12,4 %), bet trešā — putni (5,9 %).

Pārnodžu un nepārnodžu grupa ietver zirgus, ēzeļus un jaukteņus (nepārnodži), cūkas, kazas, aitas un liellopus (pārnodži) un veido tikai 1,2 % no dalībvalstīs izmantoto dzīvnieku kopskaita. Plēsēji, tostarp suņi un kaķi, veido 0,25 % no 2011. gadā izmantoto dzīvnieku kopskaita, savukārt primāti, kas nav cilvēkpērtiķi, — 0,05 %.

III.1.2. Salīdzinājums ar iepriekšējo ziņojumu datiem

Šā ziņojuma mērķis ir norādīt, vai ir vērojamas būtiskas izmaiņas dažādu sugu izmantojumā. Tomēr jāņem vērā, ka nav iespējams rūpīgi salīdzināt šā un iepriekšējo ziņojumu datus, jo

Francija nevienā ziņojumā, izņemot vienu, nav sniegusi datus par to pašu gadu, par kuru ziņojušas pārējās dalībvalstis.

1996., 1999., 2002., 2005., 2008. un 2011. gadā izmantoto dzīvnieku grupu procentuālais salīdzinājums

Sugu grupa	1996(*)	1999	2002(**)	2005(***)	2008(****)	2011(*****)
Grauzēji un truši (%)	81,3	86,9	78,0	77,5	82,2	80,0
Aukstasiņu dzīvnieki (%)	12,9	6,6	15,4	15,	9,6	12,4
Putni (%)		4,7	5	5,4	6,4	5,9
Pārnadži un nepārnadži (%)		1,2	1,2	1,1	1,4	1,2

(*) 14 dalībvalstis sniegušas datus par 1996. gadu, 1 — par 1997. gadu.

(**) 14 dalībvalstis sniegušas datus par 2002. gadu, 1 — par 2001. gadu.

(***) 24 dalībvalstis sniegušas datus par 2005. gadu, 1 — par 2004. gadu.

(****) 27 dalībvalstis sniegušas datus par 2008. gadu, 1 — par 2007. gadu.

(*****) 27 dalībvalstis sniegušas datus par 2011. gadu, 1 — par 2010. gadu.

Grauzēju un trušu procentuālā daļa nedaudz mainās, tomēr saglabājas aptuveni 80 %. 1996., 2002., 2005. un 2008. gadā izmantoto aukstasiņu dzīvnieku procentuālā daļa ir 9,6–15 %, tomēr 1999. gadā tā bijusi daudz mazāka (6,6 %). Aukstasiņu dzīvnieku izmantojums 2011. gadā ir palielinājies, salīdzinot ar iepriekšējā ziņojuma datiem, tomēr izmantoto dzīvnieku procentuālā daļa pilnīgi iekļaujas intervālā 9,6–15 % no dzīvnieku kopskaita.

Putni, kas ir trešā procentuāli lielākā dzīvnieku grupa, šķiet, visvairāk tikuši izmantoti 2008. gadā. 2011. gadā pirmo reizi izmantoto putnu skaits ir samazinājies (par vairāk nekā 88 000). Zirgu, ēzeļu, jaukteņu (nepārnadži) un cūku, kazu, aitu un liellopu (pārnadži) grupas rādītājs nedaudz mainās, tomēr saglabājas aptuveni 1 %.

Jaunu dalībvalstu, t. i., Bulgārijas un Rumānijas, sniegto datu iekļaušana ziņojumos kopš 2005. gada nav palielinājusi dzīvnieku kopskaitu. Gluži otrādi — 2008. gadā dzīvnieku skaits samazinājās, un tas turpināja sarukt arī 2011. gadā (samazinājums par vairāk nekā 500 000 dzīvnieku). Tomēr dažu atsevišķu sugu izmantojums ir pieaudzis.

Nepārprotami pieaudzis dzīvnieku skaits 5 no 25 sugām, par kurām ziņots. Citu sugu dzīvnieku skaits faktiski samazinājies.

Salīdzinot ar 2008. gadu, visvairāk pieaudzis zivju (310 307) un trušu (25 000) skaits. Attiecībā uz mazākā apmērā izmantotajām sugām (t. i., tūkstošos) palielinājies dzīvnieku skaits šādās kategorijās: citi plēsēji (2129), zirgi, ēzeļi un jaukteņi (710) un citi zīdītāji (2184).

Attiecībā uz visbiežāk izmantotajām sugām visvairāk 2011. gadā samazinājies žurku skaits (par vairāk nekā 500 000). Šajā pašā kategorijā samazinājies arī peļu skaits (122 876). Būtiski sarucis arī kategorijas "Citi putni" (vairāk nekā 85 000) un jūrascūciņu (49 401) izmantojums.

Acīmredzami samazinājies puspērtiķu un to primātu skaits, kas nav cilvēkveidīgie pērtiķi. Proporcioniāli visvairāk samazinājies puspērtiķu izmantojums (1178), proti, par 94 %. Jaunās pasaules pērtiķu kopskaits samazinājies no 904 dzīvniekiem 2008. gadā līdz 700 dzīvniekiem 2011. gadā (22,5 %); samazinājies arī Vecās pasaules pērtiķu izmantojums (no 7404 līdz 5312 (28 %)).

Kopš 1999. gada ES nav ziņots, ka būtu izmantoti cilvēkpērtiķi.

Dalībvalstis iesniegušas kategorijas "Citi" sadalījumu pa šādām sugām:

citi grauzēji: smilšu peles, tuksneša lēcējpeles (*Jaculus jaculus*), šinšillas, bebri, susliki, kāmjī, pelēkie pundurkāmjī (*Cricetulus migratorius*) un dažādas peļu sugas;

citi plēsēji: savvaļas dzīvnieku sugas, ko izmanto zooloģiskos un ekoloģiskos pētījumos, piemēram, lapsas, āpši, roņi, ūdri un seski;

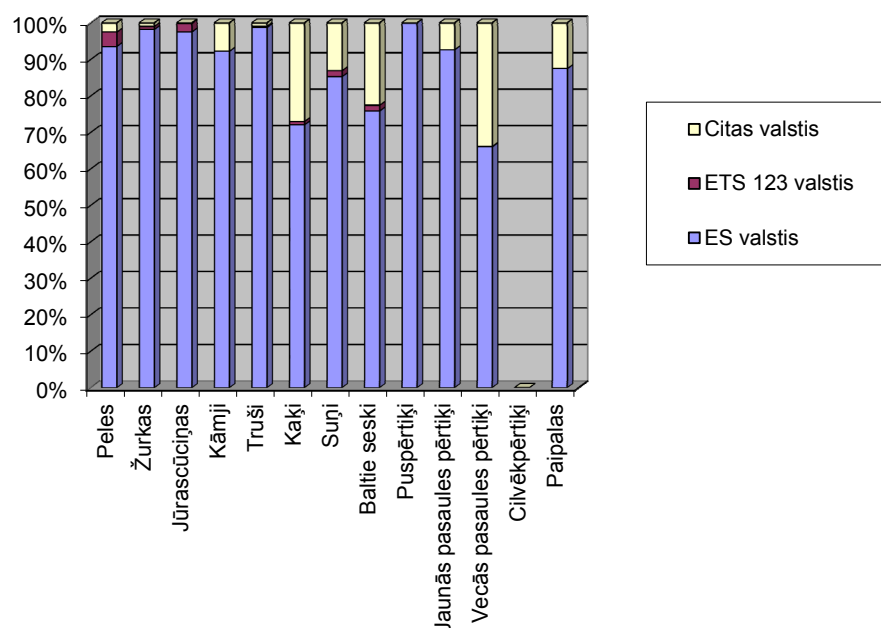
citi zīdītāji: kuļi, sikspārņi un ciršļi, lamas, kurmjī, Eiropas bizoni un staltbrieži;

citi putni: galvenokārt Japānas paipalas (*Coturnix japonica*) un Virdžīnijas paipalas, mājputnu sugas, zebras žubītes, kanārijuputniņi, mazie garastainie papagaiļi, papagaiļi un putnkopības sugas, piemēram, vistas (*Gallus gallus domesticus*).

III.2. ES 1. tabulas rezultāti: izmantoto dzīvnieku izcelsme

1.2. attēlā norādīts dzīvnieku procentuālais sadalījums pēc to sugas un izcelsmes. Standartizētajās tabulās izcelsme jānorāda tikai dažām izvēlētām dzīvnieku sugām.

1.2. attēls. Sugu izcelsme

Grafikā norādīts, ka lielākā daļa 2011. gadā izmantoto sugu dzīvnieku iegūti no ES audzēšanas centriem. Tomēr dažas sugas, piemēram, kaķi, suņi, baltie seski un Vecās pasaules pērtiķi iegūti no audzēšanas centriem gan ES, gan ārpus tās.

Galvenā 1.2. attēlā vērojama tendence ir tā, ka sugu izcelsme ir diezgan līdzīga iepriekšējos ziņojumos norādītajai sugu izcelsmei, proti, lielākā daļa dzīvnieku tiek audzēti ES. Ir pieaudzis ES audzētu suņu (no 72 % līdz 85 %), balto sesku (no 71 % līdz 76 %) un Vecās pasaules pērtiķu (no 54 % līdz 66 %) izmantojums, savukārt samazinājies ES audzētu Jaunās pasaules pērtiķu (no 99 % līdz 92 %) un paipalu (no 96 % līdz 87 %) izmantojums.

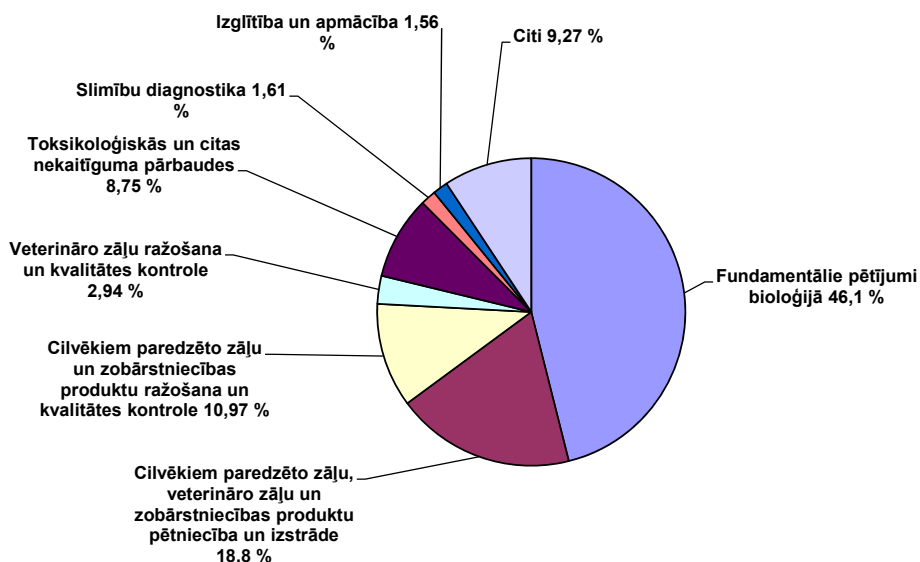
III.3. ES 2. tabulas rezultāti: izmēģinājumu mērķi

Vairāk nekā 60 % dzīvnieku tikuši izmantoti medicīnas, veterinārmedicīnas, zobārstniecības vajadzībām veiktā pētniecībā un izstrādē, kā arī bioloģijas fundamentālajos pētījumos (2. att.). Medicīnai, veterinārmedicīnai un zobārstniecībai paredzēto produktu un ierīču ražošanai un

kvalitātes kontrolei tikuši izmantoti 14 % no dzīvnieku kopskaita. Toksikoloģijas un citiem drošuma novērtējumiem izmantoti 8,75 % no izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku kopskaita.

Citiem procedūru mērķiem izmantoti 9 % no dzīvnieku kopskaita, un šie mērķi aptver plašu izmēģinājumu klāstu, piemēram, virusoloģijā, imunoloģijā monoklonālo un poliklonālo antivielu ražošanai, augļa un mātes mijiedarbības fizioloģijā peles gēnu transģenēzē, onkoloģiskajā ārstēšanā, farmaceutiskajā pētniecībā un izstrādē, kombinēto zāļu testos un ģenētikā.

2. attēls Izmēģinājumu mērķi

Vislielākās izmaiņas, salīdzinot ar 2008. gadu, vērojamas to dzīvnieku skaitā, kas izmantoti pētniecībā un izstrādē medicīnas, zobārstniecības un veterinārmedicīnas vajadzībām, proti, tas ir samazinājies tāpat kā 2005.–2008. gadā. 2011. gadā procentuālā daļa samazinājusies no 22,8 % līdz 18,8 % (dzīvnieku skaits samazinājies par 575 518). Zivju skaits ir samazinājies par vairāk nekā 62 000, bet "Citu putnu" skaits — par 41 500, savukārt fundamentālajos pētījumos bioloģijā izmantoto dzīvnieku procentuālā daļa krasi pieaugusi no 38 % līdz 46 % (715 519 dzīvnieku). Visvairāk dzīvnieku zinātniskiem mērķiem ES tiek izmantoti gan fundamentālajos pētījumos bioloģijā, gan cilvēkiem un dzīvniekiem paredzēto zāļu pētniecībā un izstrādē.

Toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos izmantoto dzīvnieku skaits veido 8,75 % no dzīvnieku kopskaita, t. i., 1 004 873 dzīvnieku 2011. gadā.

Lai gan, salīdzinot ar 2008. gada datiem, to dzīvnieku skaita samazinājums, kas izmantoti toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos, ir mērens, tas tomēr samazinājies par 37 280 dzīvniekiem.

To dzīvnieku procentuālā daļa, kas tikuši izmantoti toksikoloģijas un drošuma novērtējumos, 2002. gadā bija 9,9 %, 2005. gadā — 8,2 %, 2008. gadā — 8,7 % un 2011. gadā — 8,75 %, kas liecina par stabilitāti šajā izmantojuma jomā.

To dzīvnieku skaits, kas izmantoti medicīnas, veterinārmedicīnas un zobārstniecības ierīču ražošanai un kvalitātes kontrolei, ir samazinājies par aptuveni 192 000 dzīvniekiem. Lai gan vispārīgi dzīvnieku skaits ir samazinājies, medicīnas un zobārstniecības produktu un ierīču ražošanā un kvalitātes kontrolē izmantoto trušu skaits palielinājies par vairāk nekā 81 000.

Kopš 2008. gada vērojams arī būtisks peļu (521 000) un zivju (324 000) skaita pieaugums, tās lielākā skaitā tikušas izmantotas fundamentālos pētījumos bioloģijā.

Vērojams arī zivju (vairāk par 83 000) un putnu (vairāk par 10 000) izmantojuma pieaugums izmēģinājumu kategorijā "Citi".

Attiecībā uz peļu izmantojuma pieaugumu fundamentālos pētījumos bioloģijā dalībvalstis norādīja, ka to skaits pieaudzis tāpēc, ka palielinājies tādu pētījumu apjoms, kuros tiek izmantotas transgēnas peles kā īpaši paraugi, piemēram, redzes pētniecībā, kaulu metabolisma un auglības jomā. Pētījumu veidi ietver *LD50*, *ED50*, iedarbības pārbaudi, imūngenicitātes testus, pētījumus neirozinātnē, imunoloģijā, pētījumus par audzēju patofizioloģiskajiem mehānismiem un pētniecību ar mērķi gūt pieredzi, kas ļautu noteikt slimību darbības mehānismus ārstnieciskos nolūkos.

Fundamentālajā pētniecībā izmantoto zivju skaits pieaudzis, jo tās izmantotas pētījumos par zivju produkciju, ģenētiku, biomolekulāros pētījumos, vēža izpētē, patoloģiskajā fizioloģijā un diagnostikā. Zivis tikušas izmantotas arī neiroloģijas un sirds un asinsvadu pētījumos, kā arī to sirds šūnu bioenerģētisko īpašību dēļ.

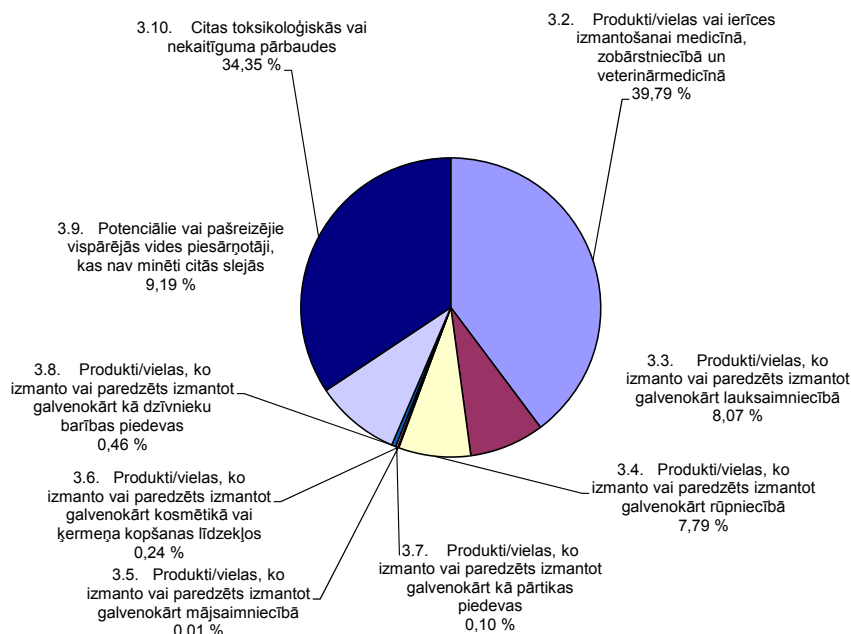
Zivju izmantojums izmēģinājumu kategorijā "Citi" pieaudzis, jo tās izmantotas vienreizējos biocīdu testos un dažu bieži sastopamu sugu telemetriskajā monitoringā to vidē. Dažas dalībvalstis šajā kategorijā arī vakcīnu pētījumos izmanto tikai zivis.

III.4. ES 3. tabulas rezultāti: toksikoloģijas un drošuma novērtējumi sadalījumā pa produktu veidiem / galamērķiem

Dažādu produktu toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos vai potenciālo vides piesārņotāju testos izmantoti 1 004 873 dzīvnieki jeb tikai 8,75 % no 2011. gadā zinātniskiem mērķiem izmantoto dzīvnieku kopskaita.

39,8 % dzīvnieku no šā kopskaita tikuši izmantoti medicīnai, veterinārmedicīnai un zobārstniecībai paredzētu produktu vai ierīču toksikoloģijas vai citos drošuma novērtējumos, un tā ir lielākā dzīvnieku izmēģinājumu joma. Rūpniecisku un lauksaimniecisku produktu toksikoloģijas novērtējumos izmantoti 15,9 % no dzīvniekiem, kas izmantoti toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos. To dzīvnieku procentuālā daļa, kas izmantoti trīs produktu/vielu grupu, t. i., pārtikas piedevu, kosmētikas un mājsaimniecības produktu, toksikoloģijas novērtējumos, ir ļoti maza (0,35 %), salīdzinot ar citām produktu grupām. Citos toksikoloģijas un drošuma novērtējumos tikuši izmantoti 34,3 % dzīvnieku, tādējādi šī ir otrā lielākā dzīvnieku izmantošanas mērķa grupa.

3. attēls
Toksikoloģiskās un citās nekaitīguma pārbaudēs izmantoto dzīvnieku skaits

Rūpniecībai un lauksaimniecībai paredzētu produktu toksikoloģijas testos izmantoto dzīvnieku skaits, salīdzinot ar 2008. gadu, nav daudz mainījies, savukārt faktiski palielinājies potenciālo vides piesārņotāju testos izmantoto dzīvnieku skaits — no aptuveni 65 000 līdz aptuveni 92 000 dzīvnieku.

Būtiski samazinājies dzīvnieku barības testos izmantoto dzīvnieku skaits, salīdzinot ar 2008. gadu, proti, no 54 000 līdz 4600 dzīvnieku, kas ir vairāk nekā desmitkārtējs samazinājums; no 1960 līdz 90 samazinājies arī kosmētikas un ķermeņa kopšanas līdzekļu testos izmantoto dzīvnieku skaits. Ir svarīgi norādīt, ka kopš 2009. gada dzīvnieku izmantošana kosmētikas un kosmētikas sastāvdaļu testos ES ir aizliegta.

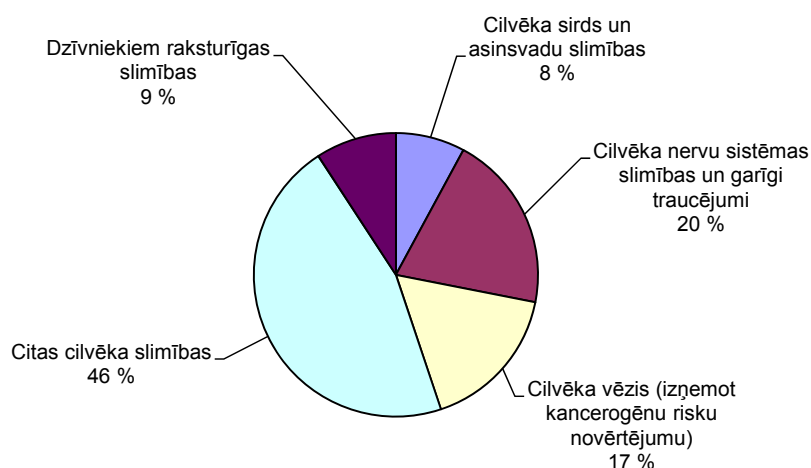
Būtiski pieaudzis citos toksikoloģijas vai drošuma novērtējumos izmantoto dzīvnieku skaits, proti, no 223 000 līdz 345 000 dzīvnieku (palielinājums par aptuveni 122 000 dzīvnieku jeb 54 % procentiem). Arī 2008. gadā bija vērojams dzīvnieku skaita palielinājums. Dalībvalstis ziņoja, ka šajā kategorijā dzīvnieki tikuši izmantoti metabolisma un pirmsklīniskos pētījumos, vielu un produktu testos medicīnā un veterinārmedicīnā, kā arī teratoloģijas pētījumos. Dzīvnieki tiek izmantoti arī citās kategorijās neiekļautu ūdens mugurkaulnieku toksicitātes testos, LD50, ED50, pirogenitātes testos un aļģu biotoksīnu un citu pārtikas produktu piesārņotāju testos.

III.5. ES 4. tabulas rezultāti: slimību pētījumos izmantotie dzīvnieki

Cilvēku un dzīvnieku slimību pētījumos 2011. gadā tikuši izmantoti aptuveni 57,5 % no izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku kopskaita. Cilvēku slimību pētījumos izmantoti vairāk nekā 90 % no visos slimību pētījumos izmantoto dzīvnieku kopskaita (sk. 4.1. attēlu).

4.1. attēls

Slimību pētījumos izmantoto dzīvnieku skaits procentos

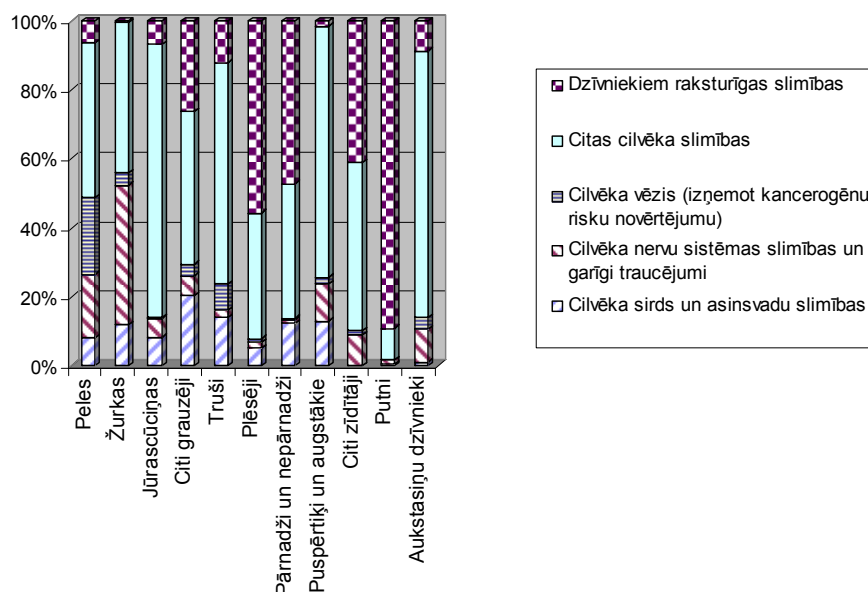
Cilvēku un dzīvnieku slimību pētījumos 2011. gadā izmantoto dzīvnieku kopskaits palielinājies par nelielu vairāk nekā 276 000 dzīvniekiem. Īpašos pētījumos par dzīvnieku slimībām 2011. gadā izmantots aptuveni tikpat daudz dzīvnieku kā 2008. gadā (2008. gadā izmantojums bija samazinājies par 50 %). Par nelielu mazāk kā 22 500 dzīvniekiem samazinājies aukstasiņu dzīvnieku izmantojums.

Ir svarīgi norādīt, ka sirds un asinsvadu slimību pētījumos izmantoto dzīvnieku skaits faktiski pieaudzis par vairāk nekā 115 000 dzīvnieku, bet cilvēka vēža pētījumos izmantoto dzīvnieku skaits — par vairāk nekā 250 000 dzīvnieku. Salīdzinot ar 2008. gadu, pieaudzis arī suņu izmantojums, pārsniedzot 1000 dzīvnieku; citu plēsēju izmantojums palielinājies par aptuveni 500 dzīvniekiem, bet citu zīdītāju izmantojums — par nelielu vairāk nekā 300, savukārt citu putnu izmantojums — par vairāk nekā 2500.

Slimību pētījumos izmantoto žurku skaits savukārt sarucis par vairāk nekā 250 000 dzīvnieku.

4.2. attēls

Slimību pētījumos izmantoto dzīvnieku sugu sadalījums pa slimību grupām

Katra stabiņa augšdaļa 4.2. attēlā ataino dzīvniekiem raksturīgo slimību pētījumos izmantoto dzīvnieku relatīvo procentuālo daļu. Šajā kategorijā vērojams būtisks pārnadžu un nepārnadžu skaita samazinājums, turpretim pieaudzis plēsēju skaits.

Dzīvnieku izmantojums šajā jomā samazinājies tāpēc, ka 2011. gadā nebija lielas aktivitātes zoosanitārajā jomā, tādējādi nebija nepieciešams tik daudz lauksaimniecības dzīvnieku testu; dalībvalstis norādīja arī citus iemeslus:

- mājlopu izmitināšanas iespēju samazināšanās,
- biežāk tiek izmantoti pamata biozinātnes pētījumi laboratorijās (par audu kultūru, šūnu līnijām utt.), nevis plaši pētījumi, kuros izmantoti dzīvnieki,
- tā kā lielākus izmēģinājuma dzīvniekus ir jo īpaši dārgi uzturēt, iespējams, ka dažās laboratorijās tie vairs netiek pastāvīgi izmantoti,
- lielākus izmēģinājuma dzīvniekus parasti izmanto tieši pirms klīniskiem pētījumiem, tāpēc tie tiek izmantoti cikliski.

Dalībvalstis norādīja, ka plēsēju izmantojums pieaudzis, jo tie tikuši izmantoti veterinārijas klīniskajos pētījumos, pētījumos par ģenētiskām slimībām, veterinārmedicīnai paredzētu produktu un ierīču pētniecībā un izstrādē, kā arī vakcīnu pētījumos (piem., leišmanijas).

Dati par lielākās daļas sugu izmantošanu visu veidu pētījumos par cilvēku un dzīvnieku slimībām ir līdzīgi 2008. gada datiem, tomēr ir būtiski samazinājies cilvēka slimību pētījumos, it īpaši cilvēka nervu sistēmas slimību un garīgo traucējumu pētījumos, izmantoto "Citu grauzēju" skaits.

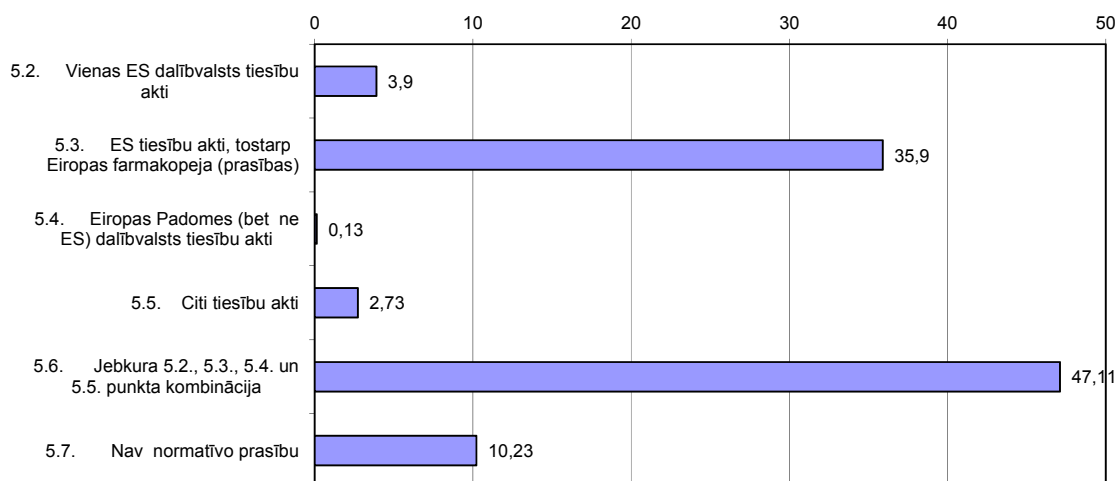
III.6. ES 5. tabulas rezultāti: medicīnai, zobārstniecībai un veterinārmedicīnai paredzēto produktu ražošanā un kvalitātes kontrolē izmantotie dzīvnieki

Medicīnai, zobārstniecībai un veterinārmedicīnai paredzēto produktu ražošanā un kvalitātes kontrolē izmantoti 13,9 % no izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku kopskaita.

Visvairāk dzīvnieku šajā jomā (47 %) izmantoti, lai vienlaicīgi ievērotu vairāku ES, Eiropas Padomes un valsts tiesību aktu prasības, kā arī ārpus ES piemērojamu tiesību aktu prasības. ES

tiesību aktu, tostarp Eiropas farmakopejas, prasību izpildīšanai veiktajos testos izmantoti 35,9 % no visiem šajā jomā izmantotajiem dzīvniekiem.

5. attēls
To dzīvnieku skaits procentos, kas izmantoti, lai ievērotu normatīvās prasības par medicīnā, zobārstniecībā un veterinārmedicinā izmantoto produktu un ierīču ražošanu un kvalitātes kontroli

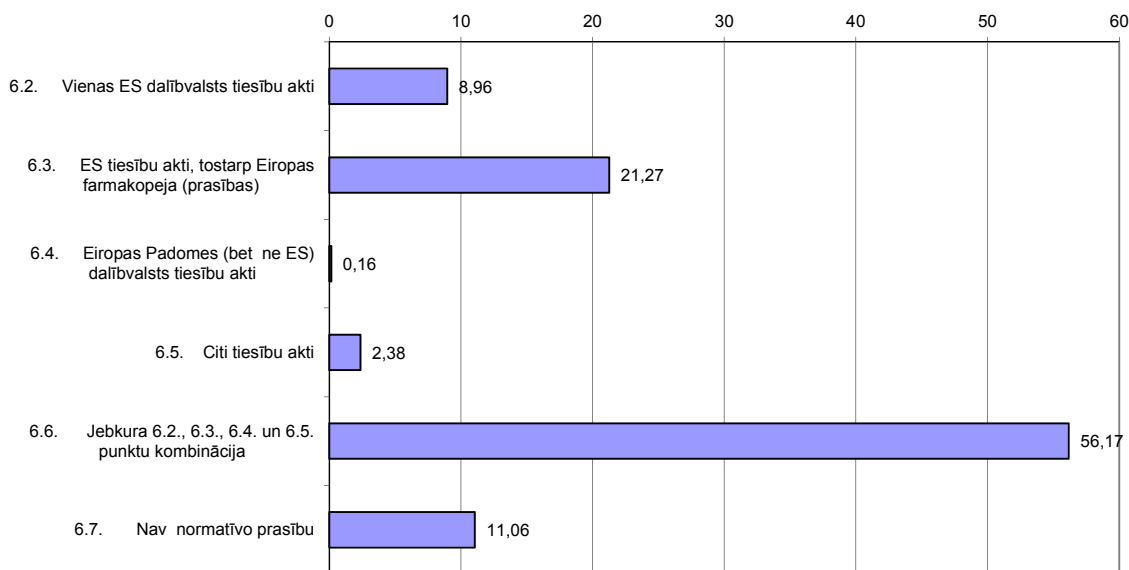
Ir svarīgi norādīt, ka, salīdzinot ar 2008. gadu, ir pieaudzis to dzīvnieku skaits, kas izmantoti kategorijā “Nav normatīvo prasību”. Jānorāda arī tas, ka nedaudz pieaudzis to dzīvnieku skaits, kas izmantoti, lai ievērotu valsts tiesību aktus, lai gan šajā jomā izmantoto dzīvnieku kopskaits faktiski ir sarucis (192 000).

III.7. ES 6. saskaņotās tabulas rezultāti: to normatīvo prasību izcelsme, kas attiecas uz toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos izmantotajiem dzīvniekiem

Kā norādīts iepriekš, toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos izmantoti 8,75 % no visiem izmēģinājumos izmantotajiem dzīvniekiem ES.

56 % dzīvnieku no šā kopskaita tikuši izmantoti, lai vienlaicīgi ievērotu vairāku tiesību aktu normatīvās prasības. ES tiesību aktos, tostarp Eiropas farmakopejā, noteiktajos testos tika izmantots otrais lielākais dzīvnieku procentuālais skaits šajā jomā, proti, 21,27 % (sk. 6. attēlu).

6. attēls
To dzīvnieku skaits procentos, kas izmantoti, lai ievērotu normatīvās prasības par toksikoloģiskajām un citām nekaitīguma pārbaudēm

Pozitīvi ir tas, ka, salīdzinot ar 2008. gadu, to dzīvnieku procentuālais skaits, kas izmantoti, lai ievērotu dažādu tiesību aktu prasības, ir pieaudzis no mazāk par 50 % līdz vairāk par 56 %.

Samazinājies arī to dzīvnieku skaits, kas izmantoti kategorijā “Nav normatīvo prasību”.

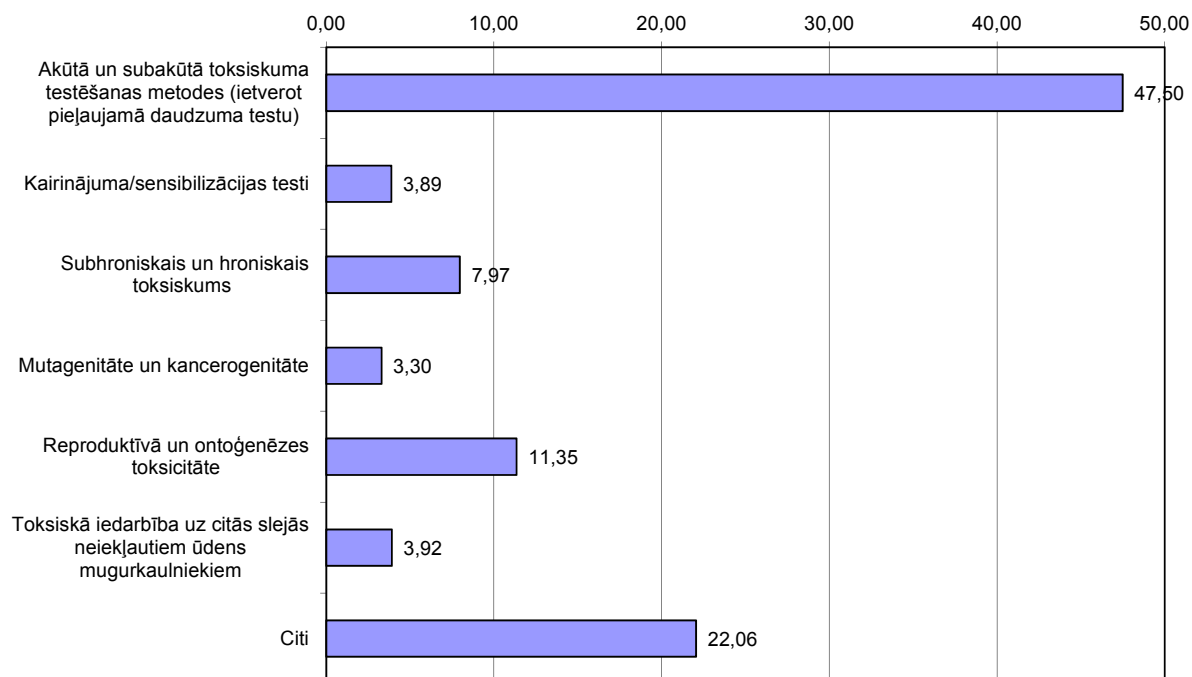
Dalībvalstis papildus to testu piemēriem, kas minēti kategorijā “Nav normatīvo prasību” iepriekšējā ziņojumā (proti, iekšējās metodes, lai atbilstoši uzņēmuma vai zināmiem starptautiskiem standartiem pārbaudītu veterināro bioloģiskās izcelsmes zāļu un cilvēkiem paredzēto zāļu nekaitīgumu un iedarbīgumu), minēja priekšizpēti devu izmēģināšanai, optimālā skaita un kandidātu noteikšanai (t. i., dzīvnieku suga, šķirne, vecums), ar klīniski apstiprinātām zālēm saistītu toksisko vielu darbības mehānisma izpēti un kombinēšanas pētījumus, kuros izmantotas klīniski apstiprinātas zāles.

III.8. ES 7. tabulas rezultāti: toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos veiktajos toksiskuma testos izmantotie dzīvnieki

Visvairāk dzīvnieku (47,5 %) toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos tikuši izmantoti akūta un subakūta toksiskuma testēšanā. Gandrīz 15 % dzīvnieku tikuši izmantoti, lai testētu kancerogenitāti, mutagenitāti un toksisko ietekmi uz reproduktīvo sistēmu. Otrā lielākā dzīvnieku grupa (22 %) tikusi izmantota citos toksikoloģijas un drošuma novērtējumos (sk. 7. attēlu).

Papildus iepriekšējā ziņojumā minētajiem testiem kategorijā “Citi toksikoloģijas un drošuma novērtējumi” (proti, neirotoksiskums, toksikokinētika, medicīnas ierīču bioloģiskie novērtējumu testi: intrakutānie trušu reaģētspējas testi, pētījumi par nanodaļiņu penetrāciju audos un to bioloģisko saderību, pētījumi par tekstilrūpniecībā izmantoto krāsvielu sensibilizācijas potenciālu un drošuma testos iekļautie farmakoloģiskie pētījumi) dalībvalstis norādīja, ka šajā kategorijā ietilpst arī mērķa dzīvnieku izpēte, kas veikta, iesaistot lolojumdzīvniekus, atbilstoši dažādiem normatīvajiem standartiem, piemēram, *US EPA*, *FDA*, testus, lai noteiktu veterināro zāļu atliekas teļos un broileros, testus, lai noteiktu netoksiskumu un toksīnu neatgriezeniskumu, kā arī vakcīnu efektivitāti (infekciozais katarālais drudzis, klostrīdijas).

7. attēls
To dzīvnieku skaits procentos, kas izmantoti toksiskuma testēšanā toksikoloģiskajās un citās nekaitīguma pārbaudēs

Salīdzinot izmantoto dzīvnieku skaitu un relatīvo procentuālo daļu ar iepriekšējo ziņojumu datiem, var konstatēt divas ievērojamas izmaiņas.

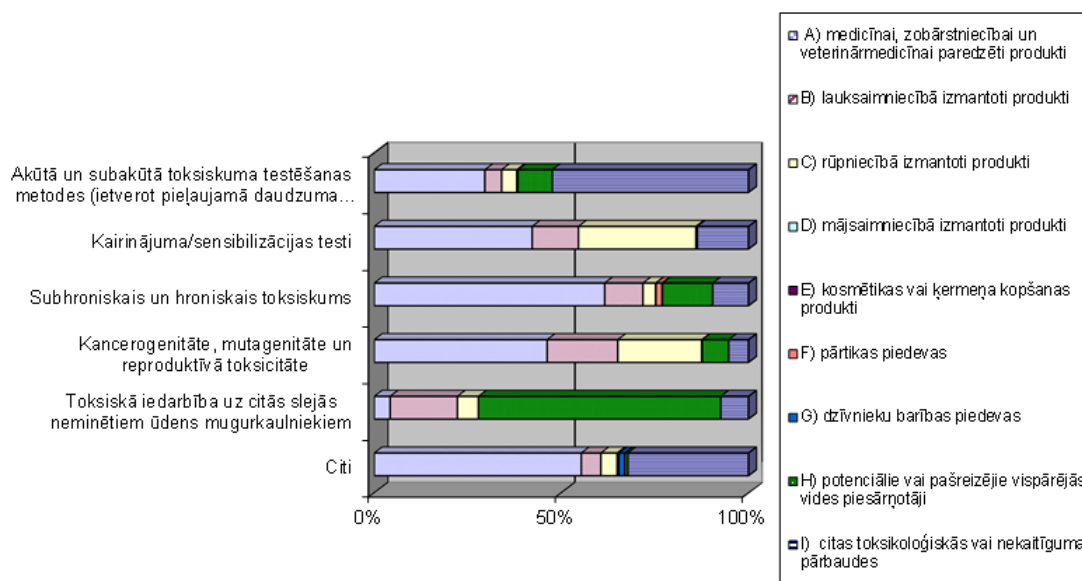
Pirmkārt, iepriekšējie 4 ziņojumi liecina par akūtā un subakūtā toksiskuma testos izmantoto dzīvnieku procentuālās daļas pastāvīgu pieaugumu: attiecīgi no 36 %, 42 %, 45 % līdz 47,5 %. Salīdzinot ar iepriekšējā ziņojuma datiem, dzīvnieku skaits pieaudzis par vairāk nekā 8400.

Otrkārt, iepriekšējie 3 ziņojumi liecināja par to, ka reproduktīvās toksicitātes testos tiek izmantots aizvien mazāk dzīvnieku, turpretim 2011. gadā izmantojums pieaudzis no 9 % 2008. gadā līdz 11,35 %, t. i., dzīvnieku skaits palielinājies par gandrīz 19 000.

III.9. ES 8. tabulas rezultāti: produktu toksikoloģijas un citos drošuma novērtējumos veikto toksiskuma testu veidi

8. attēls liecina, ka akūtā un subakūtā toksiskuma testēšanā lielākā daļa dzīvnieku tikuši izmantoti medicīnas, zobārstniecības un veterinārmedicīnas vajadzībām, kā arī "Citiem toksikoloģijas un drošuma novērtējumiem". Kairinājuma/sensibilizācijas īpašību testos, kā arī kancerogenitātes/mutagenitātes un reproduktīvās toksicitātes testos izmantoto dzīvnieku proporcija ir līdzīga šādās trīs produktu izmantojuma kategorijās: medicīnas, lauksaimniecības un rūpniecības produkti; savukārt subhroniskā un hroniskā toksiskuma testēšanā dzīvnieki visvairāk izmantoti medicīnas, zobārstniecības un veterinārmedicīnas vajadzībām.

8. attēls
To dzīvnieku skaits procentos, kas izmantoti toksiskuma testēšanā
toksikoloģiskajās un citās nekaitīguma pārbaudēs, sadalījumā pa produktu
veidiem

Kopumā visvairāk dzīvnieku, t. i., aptuveni 39 %, tikuši izmantoti dažādu veidu testos medicīnas, zobārstniecības un veterinārmedicīnas produktu vajadzībām. Salīdzinot ar 2008. gadu, 2011. gadā izmantoto dzīvnieku skaits sarucis par vairāk nekā 130 000.

Otrā lielākā dzīvnieku izmantojuma kategorija ir "Citi" toksikoloģijas novērtējumi, kuros izmantoti vairāk nekā 34 % dzīvnieku (22 % 2008. gadā), proti, izmantoto dzīvnieku skaits pieaudzis par 122 000. Trešais lielākais dzīvnieku skaits (92 000 jeb 9 %) ticis izmantots potenciālo vai pašreizējo vispārējās vides piesārņotāju testos.